

H. Kuivjõgi

VÄIKEMEES HAKKAB PURJETAMA





H. KUIVIÕGI

VÄIKEMEES HAKKAB PÜRJETAMA

KUNSTILISELT KUJUNDANUD U. ROSME

1966

KIRJASTUS „EESTI RAAMAT“ TALLINN





SISSEJUHATUSEKS ISALE JA EMALE

Purjetamist ja meresõitu on algusest peale peetud jalgete meeste ametiks. Spordialana teame purjetamist kui üht vanimat. Viimastel aastakümnetel on kaupu vedavate purjelaevade arv maailmameredel üsna väikeseks jäänud, seda tormilisemalt on aga ehitama hakatud spordilaevu.

Alles käesoleva sajandi alguses oli enamus purjejahte kaunis suurte mõõtmetega, nende hind kõrge ning jahi jõudis endale soetada ainult mõni üksik rahamees. Vahepeal on purjesportlased kasutusele võtnud terve rea väiksemaid ning odavamaid spordilaevu. Palju väikesi jahte on projekteeritud ja ehitatud just pärast Teist maailmasõda, mille tõttu purjesport on muutunud paljudes maades rahvalikuks spordialaks. Nõukogude Liidus ehitatakse igal aastal tuhandeid spordilaevu, nõukogude purjetajate meisterlikkus rahvusvahelises ulatuses üha kasvab.

Mõni aeg tagasi valitses arvamine, et purjespordiga võivad noored hakata tegelema alles 14-aastaseks saamisel. Selle tõekspidamise lükkas elu ise ümber. Spetsiaalselt laste jaoks ehitatud väikesed paadid võimaldasid alustada purjetamist palju nooremalt. Mitmel maal loodi laste jaoks omad rahvuslikud paadiklassid, millest kõige otstarbekamad on muutunud rahvusvahelisteks. Üle maailma on väga laialt levinud 3,2 m pikkune vineerist svertpaat „KADETT“, mille meeskonda kuulub kaks poissi või tüdrukut. „Kadetiil“ võivad noored purjetada kuni 18 eluaastani.

Läänemere maades on viimastel aastatel eriti populaarses muutunud „Kadetist“ väiksem ja lihtsam laste svertpaat „OPTIMIST“. „Optimisti“ lamedapõhjaline kere mee-

nutab vineerkasti ja selle võib iga soovija ise valmis ehitada. „Optimistil“ purjetab ainult üks poiss (või tüdruk). Nende vanus pole piiratud, praktika aga näitab, et 7–8-aastasedki lapsed õpivad purjepaadi käsitsemise ruttu selgeks.

Tallinnas ehitati esimesed „Optimistid“ 1963/64. a. talvel. Paatide ehitamisest võtsid lapsed ise osa. Suvel muutusid laevukesed noorte purjetajate tõelisteks lemmikuteks – mõne tunniga omandati hädavajalik juhtimisoskus, mille järel võis piiratud veaalal juba iseseisvalt purjetada. Peatselt hakati korraldama ka võistlusi. Ühesõnaga – proovijad veendusid kindlalt, et „Optimist“ on lastele täiesti otstarbekas paat ja sellel purjetamist tuleb hoogustada kõigi vahenditega. Soovitus on seda kaaluvam, et peale tervisliku tegevuse puhtas õhus mõjutab purjetamine lapse areneva iseloomu kujunemisel väga tähtsaid omadusi, nagu julgus, osavus, otsustavus, vastutustunne (enda ja paadi eest), tahtejõud jm.

Õigustatult võite küsida – KAS ON NII NOORTE „KAPTENITE“ MERESÕIT KA KÜLLALT OHUTU? ON KÜLL, sest purjetades tuleb kohustuslikult kanda päästevahendit (-vööd, -vesti vm.), „Optimisti“ kereesse peavad olema kinnitatud aga ehitusmäärustega nõutud ujuvuskehad ja eelkõige oskab noor purjetaja loomulikult ujuda.

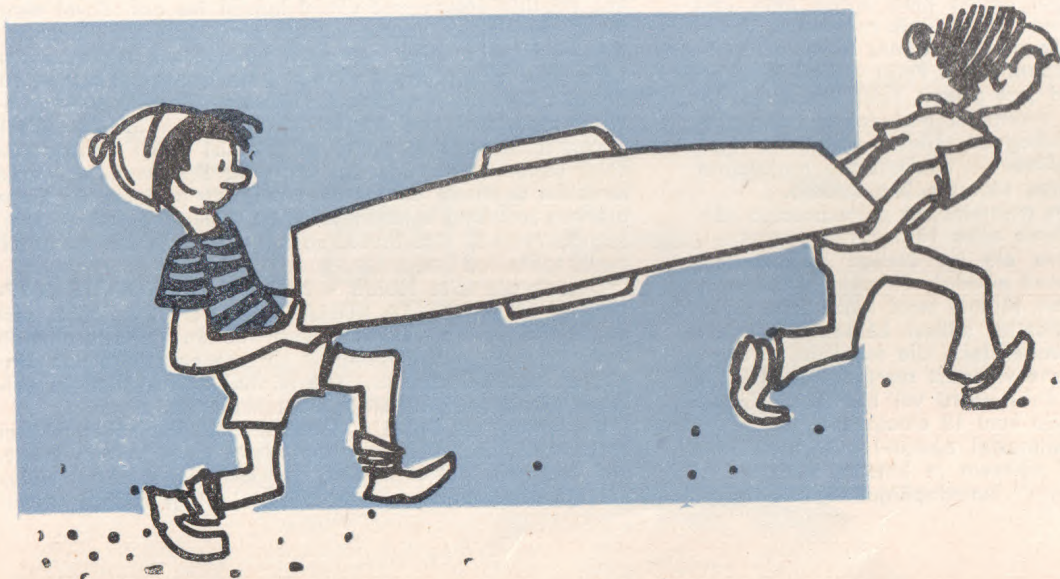
Kui juhtub, et „Optimist“ läheb ümber, pole selles midagi erakorralist, sest ükski purjesportlane pole saanud meistriks ilma sunnitud supluseta. Ümberminek esimestel sõitudel tähendab aga seda, et purjetaja tegi midagi valesti

või jättis õigel ajal midagi tegemata. Mida nimelt, see tulebki järgmistel sõitudel endale selgeks teha.

Algajale purjetajale, kes alles kavatseb „astuda“ oma esimesi samme merel või mõnel meie arvukaist siseveekogudest, on käesolev väljaanne aabitsaks, kust noor meresõiduhuviline leiab kõige hädavajalikumad algteadmised. Materjal on esitatud lähtudes sellest, et algajais purjetajais on lapsed, ja et nad alustavad just svertpaadil „Optimist“. Lastevanemad aga saavad selle raamatukese abil abistada oma võsukest purjetamise ABC omandamisel. Lisalehel toodud ehituskirjeldus koos joonistega peaks võimaldama „Optimisti“ ka kodus valmis ehitada.

On loomulik, et oma esimesi purjesõite ei tee lapsed omapead, vaid isade-emade, vanemate õdede-vendade, õpetajate, instruktorite, treenerite jt. vahetul juhendamisel. Erilist tuge vajavad lapsed aga siis, kui paat on otsustatud ise valmis ehitada, seda enam, et ehitamiseks vajalike materjalide soetamine on seotud kulutustega. Need väikesed „pahandused“ muutuvad peatselt suureks rõõmuks, kui näete oma lapsi või kasvandikke „Optimistidel“ purjetamas. Meie ühine rõõm kasvab seda kiiremini, mida rutem veekogud elustuvad väikemeeste väikeste paatidega.

NIISIIS, KÕIK KARTUSED ON ÜLETATUD – HAKKAME PURJETAMA!



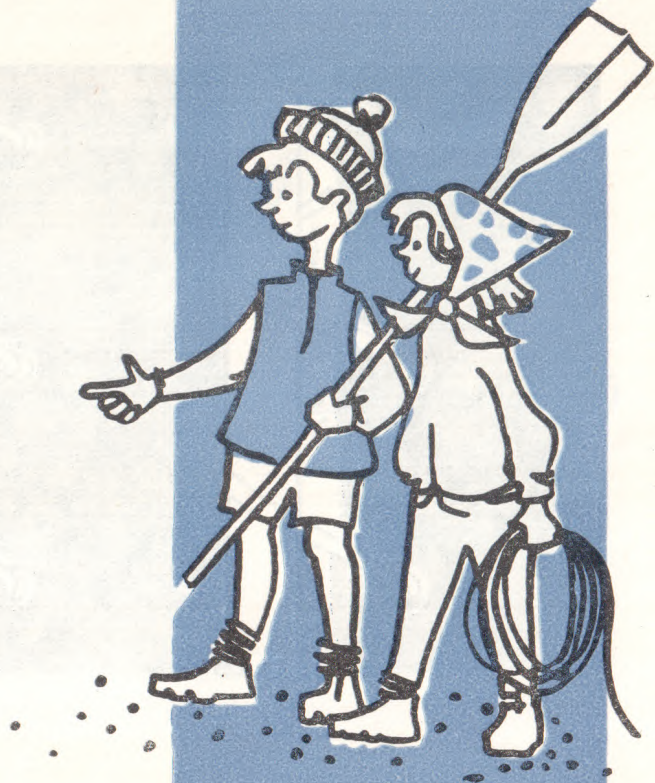
ETTEVALMISTUSED PURJETAMISEKS

MÕNI SÕNA RIIETUSEST

Jahisadamas tundub ilm tavaliselt soojem ja tuul vaikssem kui merel või veekogul endal. Purjetama minnes tuleb seepärast riietuda veidi soojemalt kui see kaldal vajalik oleks. Meie kliimas on ilm harva nii soe, et võimaldab purjetada lühikestes spordipükstes ja -särgis. Eelkõige peab riietus olema kerge ja mugav ega tohi liikumist segada.

Otstarbekas on purjetamisel kanda villast sviitrit, mille peale tõmmatakse veel tuulekindlast riidest pluus. Alakeha katteks on nii poistel kui tüdrukutel purjeriidest või õhemast presendist püksid – need kaitsevad tuule ja laineprütsmete eest. Jahedama ilmaga tuleb nimetatud riietuse all kanda veel puuvillast treeningdressi. Ainsateks jahil ja svertpaadil tunnustatud jalatsiteks on tennisid või ketsid, mitte mingil juhul kõva nahk- või kummitallaga tänavajalatsid, mis võivad paati rikkuda. Jalatsid olgu niivõrd avarad, et neid saab kanda villaste sokkidega. See on jalgadele väga mugav. Peakattena pole nokaga müts „Optimistil“ otstarbekas, kootud mütsike on tunduvalt parem. Juhul kui tüdrukud ei kannu mütsi, peavad nende juuksed olema seotud rätiga.

Vihmade ilmade või tugevama tuulega on veekindel riietus vajalik.

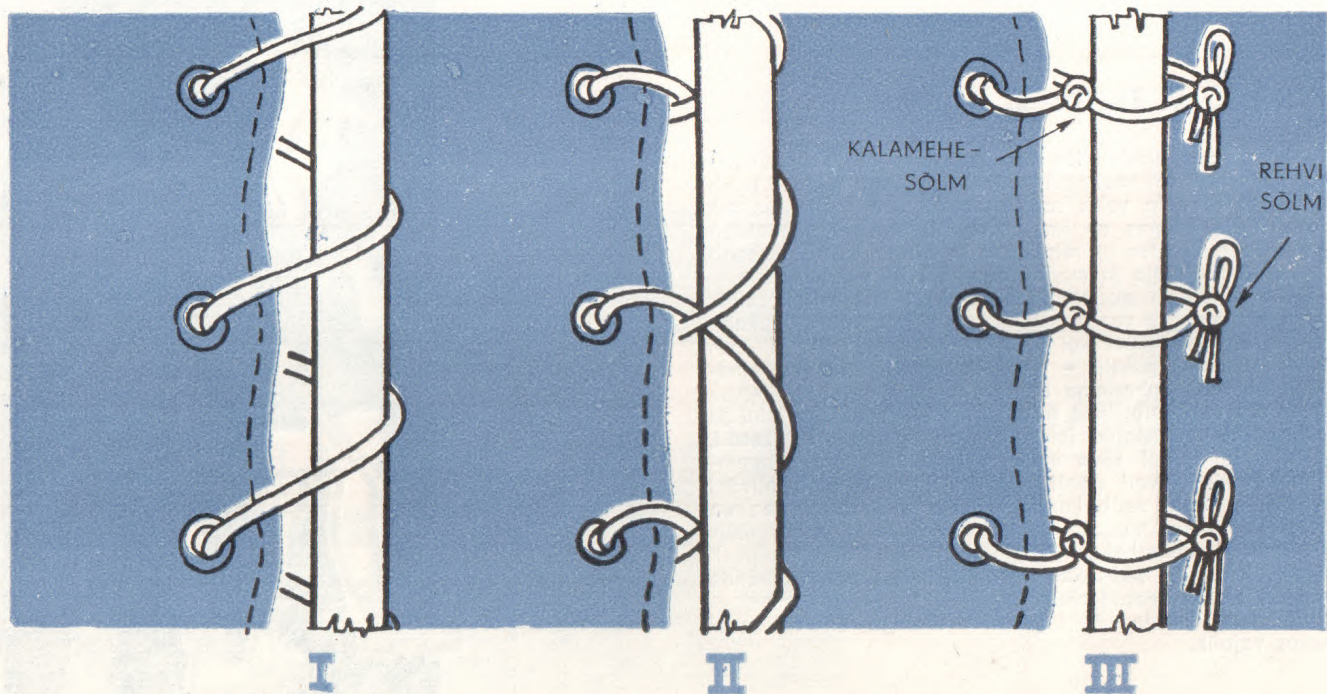


SEAME PAADI SÕIDUVALMIS

Terve ja korras paadi juures on töö enne väljasõitu üsna väike. Suuremat tähelepanu ja oskust nõudvaks tegevuseks on purje kinnitamine masti ja poomi külge. See toi-

mub kaldal, kus valitakse puhta pinnasega koht, mis ei määri purje (muru, liivane kallas vm.). Kinnitusviis on meelevaldne ja selle valib iga purjetaja ise. Allpool on toodud kolm sobivat varianti.

Esimene variant. Purje ülemine mastipoolne nurk kinnitatakse lühema soriliini ühe otsaga läbi mastitopi puuri-



tud augu masti külge. Liin soritakse spiraalitaoliselt ümber masti ja läbi purjesilmade, alumise otsaga kinnitatakse masti külge mastiliigi alumine purjesilm. Samal põhimõttel soritakse pikema soriliini abil poomi külge purje poomiliik. Soriliine ei tule pingutada üleliia – jätkub sellest, et purje serv seisaks masti ja poomi lähedal. Siis töötab puri tuules kõige paremini.

Käesoleva ja allpool kirjeldatud teiste viiside juures tuleb silmas pidades, et purje ülemine mastipoolne nurk ei ulatuks masti ülemise otsa juures oleva möödumärgi alumisest servast kõrgemale, purje alumine tagumine nurk (soodinurk) aga ei läheks üle poominoka möödumärgi mastipoolse serva. Masti alumisel osal oleva möödumärgi ülemine serv määrab piiri, millest poomi ülemine serv ei tohi minna madalamale. Märgist kõrgemal võib poom olla.

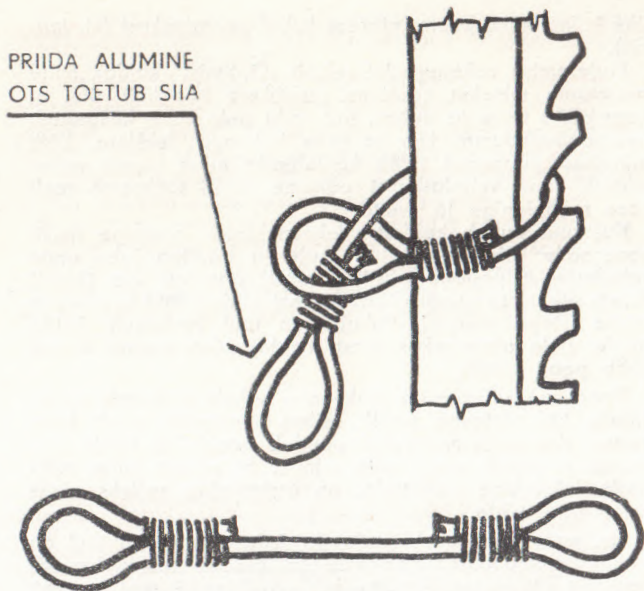
Poomi kõrguse mastil reguleerime purje kinnitamisel poomi külge vabaks jäänud soriliini mastipoolse otsaga või kasutame selleks täiendavat sidumisliini, mille üks ots on seotud ümber poomi masti lähedal. Selle liini alumise otsa kinnitame pärast seda, kui poom on tõmmatud vajalikule kõrgusele, masti alumisest möödumärgist madalamal oleva knaabi külge.

Teise variandi juures kasutame samasuguseid soriliine, ainult selle erinevusega, et liin teeb iga purjesilma juures poolsõlme (nagu on näidatud joonisel) ega lähe seetõttu ka spiraalina ümber masti.

Kolmas variant. Soriliine ei kasutata, puri seotakse iga purjesilma kohal masti ja poomi külge vastavate sidumistest abil.

Kaldal pannakse kohale ka priit. Priida ülesandeks on hoida purje ülemist tagumist nurka, kus on vastav ou (õös), mille sees käib priida ots. Priida alumine ots toetub ümber masti seotud tropi otsas olevasse ouesse (vt. kõrvalolev joonis). Selle tropi libisemist allapoole väldib hammastega puitliist masti küljes. Tropi kõrguse muutmiseega hammaste ulatuses saame reguleerida, et puri „istuks“ paremini.

PRIIDA ALUMINE
OTS TOETUB SIIA



Asetanud kummassegi liistutaskusse purjeliistu, on puri sõiduvalmis.

Purje kinnitamisel masti ja poomi külge kontrollime tingimata nende korrasolekut – et mastil, poomil ega priidal poleks pragusid, purjel aga rebestusi vm.

Soodi abil seame purje sõidu ajal. Soodi ühe otsa kinnitame veblingsõlmeaga (seasõraga) poomi külge umbes

ühe kolmandiku poomi pikkuse kohal poominokast (vt. joonis).

Purjetamise vaheaegadel seisab „Optimist“ kaldal. Enne purjetama minekut vaatame paadikere hoolikalt üle, et paat oleks terve ja puhas. Kui seda pole kaua kasutatud, peame veenduma, kas ta pole hakanud lekkima. Kõik märgitud puudused tuleb kõrvaldada enne paadi vetteviimist. Enne vettelaskmist paneme paati töökorras rooli koos roolipinniga ja sverti.

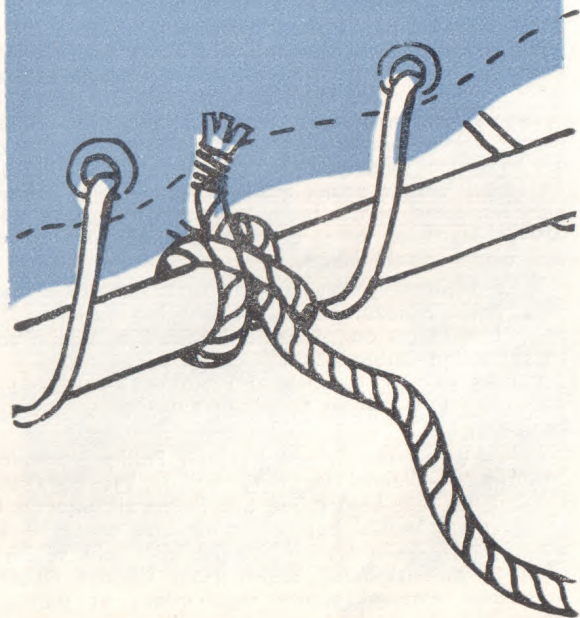
Kui tuul puhub kaldalt veekogu poole, asetame masti koos selle külge kinnitatud purje ja priidiga juba enne vettelaskmist paadile püsti – masti alumine ots (kand) läheb seejuures paadi vööris olevast piidast läbi vastavasse pessa (stepsi avasse). Puhub aga tuul veekogult kalda poole, pole otstarbekas masti kaldal püsti panna – see jääb paati pikali.

Paadi vetteviimine on jõukohane kahele väikesele purjetajale, kes tõstavad paati, sellest kummaltki poolt kinni võttes. Kui purjetamiskohal puudub paadisild, tuleb seejuures jalgupidi pisut vette minna. Et pärast mitte märgade jalgadega purjetada, on otstarbekas selleks ajaks jalad lahti võtta.

On paat vees, asub purjetaja kohe paati. Kui tuul on kalda poolt ja mast kaldal püsti pandud, lükkab tuul paadi peatselt sügavamasse vette, kus on võimalik rool ja svert kohale asetada. (Rool ja svert ulatuvad paadipõhjust tunduvalt sügavamale, seetõttu ei saa neid kaldal või madalal vees kohale panna.) „Optimist“ on sõidukorras.

Puhub aga tuul paadi vettelaskmise ajal veekogult kalda poole, pole otstarbekas masti kaldal püsti panna, sest puri võtab tuult ja lükkab paadi kalda poole tagasi. Kasulik on siis paat enne sügavamasse vette aerutada, seal rool ja svert kohale asetada ja seejärel kohe ka mast püsti panna.

Juhtub purjetamiskohas olema paadisild, on „Optimisti“ sõidukorda seadmine ja masti püstipanek tunduvalt lihtsam.



OHUTUSREGLID PURJETAMISEL

„Optimist“ on väike paat, sellel purjetavad lapsed. See-tõttu on vaja rangelt järgida esitatud nõudeid, mis taga-vad ohutu purjetamise:

1. Purjetaja peab oskama ujuda.
2. „Optimistil“ purjetab korraga **AINULT ÜKS LAPS**. Purjetama ei minda aga kunagi üksinda. See tähendab, et kui antud kohas on rohkem kui üks paat, sõidetakse välja vähemalt kahel paadil korraga. Juhtub neist ühega midagi, saab teine naabrit abistada. Puudub aga teine „Optimist“, tuleb purjetajat kaldalt pidevalt jälgida.
3. Purjetades võib „Optimist“ ka ümber minna. Uppu-matuse tagamiseks on paadi keres ette nähtud vastavad **UJUVUSKĒHAD**. Need tuleb enne paadi vetteimist üle vaadata, et nad oleksid kindlalt kinnitatud oma kohta-dele.

4. Paadis on kohustuslik vähemalt üks aer või mõla, millega purjetaja peab oskama paati aerutada, kui selleks on vajadus.

Paati tunginud vee väljaviskamiseks on kaasas **AUSKER**. Auskrit võib asendada ka paraja suurusega kopsik.

5. „Optimisti“ pardal ei olla kunagi ilma päästevahen-dita. **PURJETAMISEL PEAB PÄASTEVAHEND OLEMA TÄIESTI KORRAS JA KINNITATUD ÜMBER SÖITJA ÜLA-KEHA NII, NAGU SEDA NÕUAB VASTAVA PÄASTE-VAHENDI KONSTRUKTSIOON**. Selle nõude täitmatajät-misel ei tohi lapsed purjetama minna.

Päästevahendiga ujumine peab olema selge enne välja-sõitu.

6. Suuremal veekogul ei tohi algaja purjetaja kaldast asjatult kaugemale minna.

Kaldalt puhuva tuule korral tuleb meeles pidada, et mida kaugemale purjetame kaldast, seda tugevamini pu-hub tuul. On tuul pagiline või liialt tugev, ootame selle vaibumist.

7. „Optimistil“ ei minda purjetama öösel ega pimedas. **PÄIKESELOOJANGUKS PEAVAD PAADID OLEMA TAGASI KALDAL VÕI SADAMAS**.

8. Purjetades tuleb olla **TÄHELEPANELIK**. Peale oma paadi peab purjetaja jälgima veel teisi samal ajal pur-jetavaid „Optimiste“, igasuguseid muid sellel veekogul lii-kuvaid purje-, sõude- ja mootorpaate ning vajaduse kor-ral neile abi osutama või, kui see pole võimalik, sellest kiiresti teatama kõige lähemale täiskasvanule.

9. Algusest peale peab noor purjetaja meeles pidama, et kõige eest, mis juhtub purjetamisel, vastutab tema üksi.

10. Purjetaja ei tohi muutuda üleolevaks ega lohakaks ohutusreeglite vastu. Merd ei tule karta – tuleb aga alati meeles pidada vana tarkussõna, mis ütleb, et meri pole mängimiseks.



KUST TUUL PUHUB?

Tuule suuna kindlaksmääramine on algajale purjetajale kahtlemata tõsiseks probleemiks. Kui purjetaja pole võimeline kindlaks tegema, mis suunast tuul puhub, ei ole purjetamine edukas. Vana rahvatarkus ütleb küll, et kastame sõrme vette ja tõstame siis pea kohale üles – kust küljest sõrm jahedaks muutub, sealt tuul puhubki. Selle tarkuse tundmisest on purjetajale vähe. Tuule suuna leiame palju kindlamate tunnusemärkide järgi.

Vabriku- või majakornast tulev suits näitab tuule suuna kergelt kätte. Pole aga suitsu näha, püüame leida mõne lipuvarde tuulelipuga. Lahtklubis või pioneerilaagris on alati käepärast lipumast – päeval lehvis seal riigi- või klubilipp. Pilvede ja lainete liikumissuund on enamasti ka tuule suund, kuid neid tunnuseid ei tule alati usaldada.

Kõrgemais õhukihtides, kus asuvad pilved, võivad puhuda maapealsega võrreldes sootuks teisesuunalised tuuled. Lainete suund oleneb aga peale tuule suuna veel kaldalähedase veekogu sügavusest, kaldajoone suunast lainetuse suhtes jne. Võib esineda juhtumeid, kus tuule pöördumisel on uue tuule ja vana lainetuse suunad teineteisele vastupidised.

Tuule suund on aga harva püsiv, seepärast tuleb õppida jälgima ka selle muutumist. Purjetamisvõistlustel on tuule suuna muutumise ettenägemine väga oluline – võidab see, kes oskab suuna muutumist paremini ära kasutada. Kornast tuleva suitsu või madalate pilvede uus suund, samuti ka veekogu pinnale ilmuvad tumedad säbrulise lainetusega ribad jne. on tuule suuna muutumise kindlaid tunnusteks. Kõige raskem on tuule suuna ajutisi kõrvalekaldumisi ette näha kalda poolt puhuva tuule korral, sest esemed kaldal segavad tuult ja nende mõju ulatub ka kaldalähedasele veetalale.



VASAK JA PAREM HALSS

Olenevalt sellest, kummalt poolt puhub tuul purje, purjetab paat kas vasakul või paremal halsil.

Puhub tuul vasakult poolt ja puri koos poomiga on paadi keskjoonest paremal, purjetame VASAKUL HALSIL. Puhub aga tuul paremalt (sel juhul on puri ja poom keskjoonest vasakul), purjetame PAREMAL HALSIL.

Need mõisted on purjetamise juures hiljem igal sammul vajalikud.

PAADI KURSID TUULE SUHTES

Ilma meretarkustesse sügavamalt tungimata võime öelda, et KURSS on paadi liikumise suund. Kuna „Optimist“ on väike purjepaat, mis liigub tuule jõul, huvitavad meid paadi kursid just tuule suhtes, s. t. missugusest suunast võib tuul puhuda purje. Seejuures õpime ära ka mõned uued nimetused.

Tuule suuna järgi võivad paadi kursid olla järgmised.

1. VASTUTUULE-KURSS – kui tuul puhub otse paadi vöörist. Vastutuule korral pole ei vasakut ega paremat halssi, sest puri koos poomiga on siis ligikaudu paadi keskjoonel.

Kas otse vastu tuult saab purjetada? Ei saa. Vastutuule korral lapendab puri tuules ja kui paat on oma liikumishoo kaotanud, hakkab tuul teda tagasi lükkama.

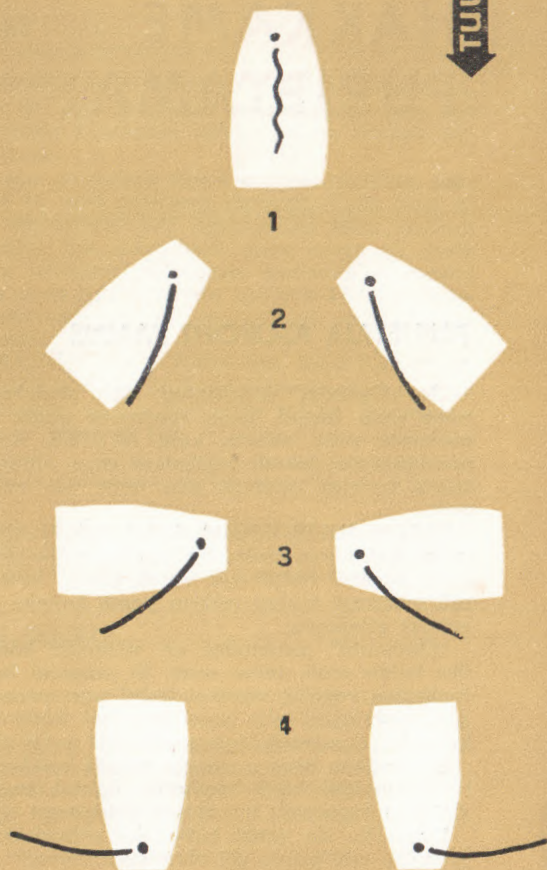
2. TIHTTUULE-KURSS – kui tuul puhub vööri ja külje vahelt. Tihttuule-kursi kutsuvad purjetajad sageli ka beidevinkkursiks.

3. KÜLGTUULE-KURSS – kui tuul puhub küljelt.

4. TAGANTTUULE-KURSS – kui tuul puhub ahtrist.

Ülalnimetatud kursid tuule suhtes on ligikaudsed, sest praktilise purjetamise juures pole kunagi võimalik määrata täpset piiri, millal näiteks tihttuule-kurs muutub külgtuule-kursiks või külgtuule-kurs tagantuule-kursiks.

Kuna me halsi mõistet juba teame, võime nüüd öelda, et purjetada saab tiht-, külg- ja tagantuules nii vasakul kui paremal halsil.



HAKKAME PURJETAMA

PURJETAJA ASUKOHT PAADIS

On „Optimist“ kirjeldatud viisil sõidukorda seatud ja paat vette lastud, istub roolimees paati. „Optimistil“ ei purjetata püsti seistes, vaid ISTUDES. Kes soovib, võib paadipõhjale (paadi tagumisse ossa ahtripeerli ja keskaare vahele) istumise alla leida või valmistada kerge resti.

PAADIS TULEB ISTUDA ALATI PEALTUULEPOOLEL (paremal halsil purjetades on pealtnuulepooleks paadi parem pool, vasakul halsil aga vasak pool). Sellega tasakaalustab purjetaja tuulest tekkiva paadi kallaku ja puri ei sega vaadet ettepoole.

„Optimistil“ purjetades on mõlemad käed tööd täis – üks hoiab rooli, teine sooti. Et paremal halsil purjetades roolitakse vasaku, vasakul halsil aga parema käega, selgub purjetajale juba paati asumisel. Roolimisest vaba käsi hoiab ja reguleerib aga soodi abil purje asendit.

Üldreeglina istub purjetaja paadis keskaare taga – tihtuule-kurssidel hästi keskaare ligidal, taganttuule-kurssidel aga tagapool, s. t. täiesti ahtripeerli ligidal.

Võimaliku üle parda kukkumise vältimiseks ei istuta purjetamise ajal parda või ahtripeerli serval.





ROOLIMISEST

Roolimise põhimõte on praktikas omandatav mõne minutiga. Seejuures on aga tingimata vaja vältida vigu, mis halvaks harjumuseks kujunedes võivad hiljem tõsiselt rikuda õiget roolimist.

Algaja roolimees on paadis võib-olla pisut närviline, seepärast kipub ta ka rooli pöörama räpakalt. Kuna paat ei taha esimesel väljasõidul juhi oskamatuset tõttu kuidagi sirgel kursil püsida, hakatakse rooli suure nurga all ühele ja teisele poole pöörama. Niisugune roolimine ei meeldi ühelegi paadile ja ta kaldub kursist hoopiski kõrvale. Asjatust rooli pööramisest tekkivad veekeerised võtavad aga paadi kiiruse maha.

ROOLI PÖÖRAMINE PEAB TOIMUMA RAHULIKULT JA VÕIMALIKULT VÄIKSEMATE NURKADEGA. Roolimine peab kujunema vilumuseks, sellele pole vaja hiljem tähelepanu omistadagi. Mingil juhul ei tule roolimehel vaadelda oma paadi rooli liikumist – tema tähelepanu peab olema suunatud purje, tuule, lainetuse, teiste paatide ja laevade jälgimisele.

Istub roolimees paadis õigel kohal ja on puri õigesti seatud, purjetab paat märgatava lainetuse puudumisel lühemat aega otse ilma rooli keskseisust pööramata.

MILLEKS ON SVERT?

„Optimist“ on lamedapõhjaline. Prooviksime temal purjetada näiteks tihttuules ilma sverti svertikasti pilus alla lükkamata, märkaksime kohe, et paat liigub veepinnal, külg ees, allatuult (triivib), ükskõik kuidas me ka rooli ei pööraks. Selle põhjuseks on paadi väga väike külgtakistus.

Allalastud svert suurendab svertpaadi veeluse osa külgtakistust ning sunnib paadi rooli kuulama.

TIHTTUULE-KURSSIDEL LÜKATAKSE SVERT LÖPUNI SISSE, KÜLGTUULES UMBES POOLEST SAADIK. TAGANT-

TUULES POLE KÜLGTAKISTUS OLULINE – SIIS TÕMMA-TAKSE SVERT ÜLES. Svertikastist ei maksa sverti seejuures ära võtta – tõmbame ta ainult nii kõrgele, et ta veest välja tuleks ning svertikasti kohale kallakuga tahapoole seisma jääks. Sealnt saame ta esimesel vajadusel jälle kiiresti sisse lükata.

PURJE ASEND TUULE SUHTES

Purje õige asendi leidmine on üks purjetamise põhitarkusi ja see omandatakse täielikult alles pikaajaliste kogemuste varal. Edukaks purjetamiseks „Optimistil“ jätkub aga järgnevast õpetusest.

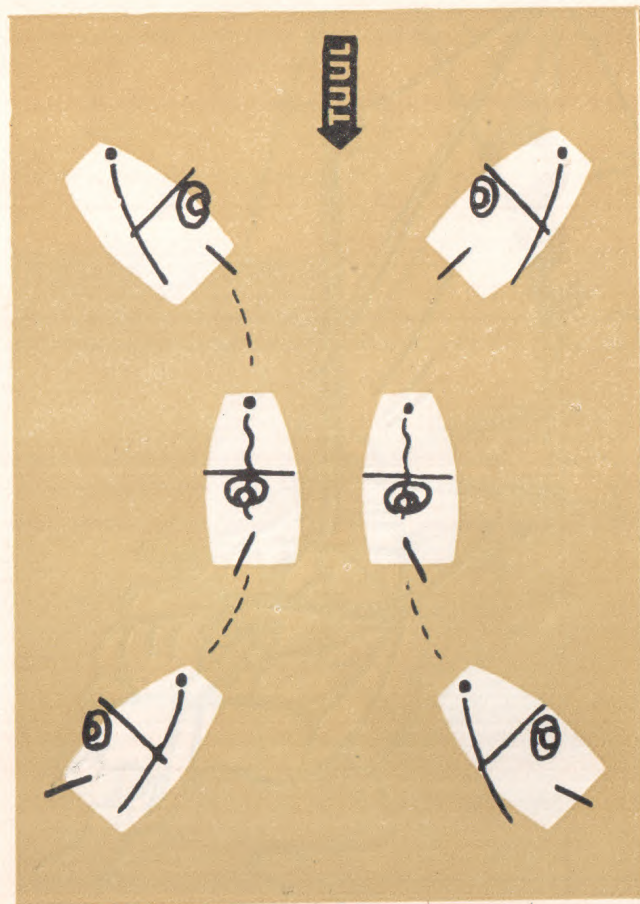
Purjetades tiht- või külgtuules, valime paadile soovitud kursi ja tõmbame poomi paadi keskjoonele nii lähedale, et puri kuskilt ei laperdaks. Roolides valitud kurssi, laseme poomi seejärel nii palju välja, et puri hakkaks masti kõrvalt kergelt laperdama. Siis võtame sooti uuesti pisut sisse, et laperdamine masti juures lakkaks. Selle kursi jaoks ongi puri seega seatud.

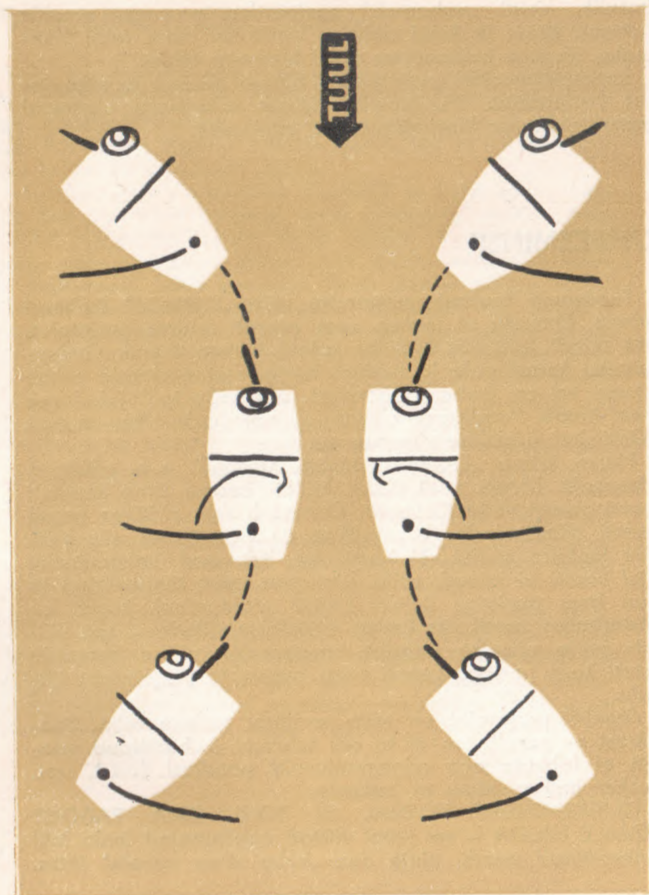
Taganttuule-kursil või sellele lähedastel kurssidel see õpetus ei kõlba. Taganttuules purjetades laseme poomi nii kaugele välja, et puri oleks tuule suunaga risti – poom on seejuures risti paadi keskjoonega.

PAUTIMINE

PAUT on pööre teisele halsile, mille juures paat läbib vastutuule-kursi.

Pautimiseks pöörame rooli nii, et paat pööraks võõriga vastutuult (puri laperdab siis tühjalt). Samaks momendiks asub roolimees paadi keskjoonele. Paadi edasisel pöörarnisel hakkab tuul puhuma purje teiselt poolt, paadijuht istub aga selleks ajaks ümber pealttuulelepardale, haarates soodi sellesse kätte, kus varem oli roolipinn, roolipinni aga sinna, kus varem oli soot.





HALSSIMINE

HALSSIMINE on pööre teisele halsile nii, et pöördemomendil läbib paat ahtriga tuule suuna.

Halssimiseks pöörame rooli, kuni paat jõuab otse taganttuule-kursile, roolimees nihkub aga selleks ajaks paadi keskjoonele. Seal lükkab ta poomi teisele poole (halsib) ja asub ise kiiresti pealtnuulepardale, vahetades sooti ja roolipinni hoidvad käed.

Tugevama tuulega purjetades tuleb halssida ettevaatlikult, sest halssimisel on puri „tuult täis“ ja poomi üleminek võib toimuda liialt järsku, põhjustades halvemal juhul isegi paadi ümbermineku.

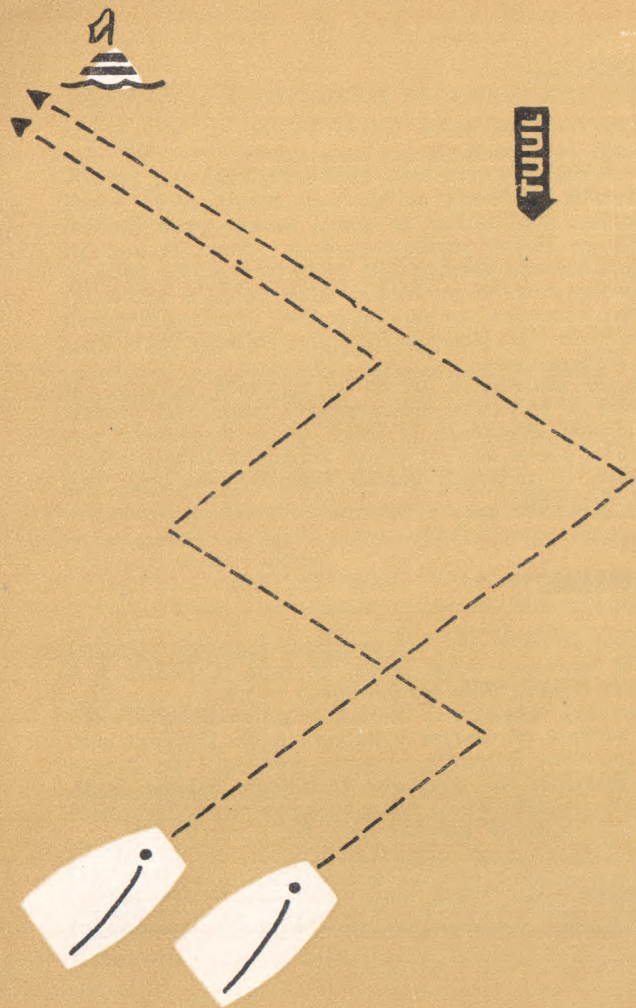
Algajate purjetajate juures on mõnikord märgata, et pautimise ja halssimise ajal roolimees teeb ühest pardast teise minnes täispöörde ja satub seega momendiks seljaga vööri poole. See on täiesti lubamatu. Mingit pööret pole vaja – purjetaja vahetab asukoha, olles kogu aeg nāoga ettepoole.

LOOVIMINE

Eespool ütlesime juba, et purjepaat vastutuult edasi ei lähe. Et vastutuult edasi jõuda, on vaja LOOVIDA, s. t. purjetada teravas tihttuules (nii terava nurga all tuule sisse kui võimalik) vaheldumisi vasakul ja paremal halsil.

Kui sihtkoht on kaugel vastutuult, tuleb järelikult mitu korda pautida. Seejuures otsustab paadijuht ise, kas ta loovib lühemate või pikemate halssidega (siksakkidega). Lühemate halsside korral tuleb sagedamini pautida, pikemate halsside korral aga harvemini (vt. joonis lk. 16).

Loovimisel on poom tõmmatud peaaegu paadi keskjoonele, kursi hoiaime aga nii teravalt tuulde, et puri veel normaalselt veaks. Liigne tuule sisse „pressimine“ aeglustab käiku ega ole seepärast (eriti kõrgema lainetusega)



kasulik. Veidi „vabamalt“ purjetades anname paadile parema käigu ja kuigi teekond venib sel juhul veidi pikemaks, jõuame kokkuvõttes siiski kiiremini edasi.

Loovimiskurssidel purjetamine nõuab püsivat ja pikaajalist harjutamist. Purjetamisvõistluste tulemused olenevad esmajärjekorras loovimiskursside edukusest.

UMBERMINEK

Tugevama tuulega purjetades võib „Optimist“ ümbergi minna. Ehmuda ei maksa, sest vaevalt leiame purjetajat, kes paadi juhtimist õppides poleks ümber läinud. Ümbermineku korral pole ju midagi karta, sest purjetaja oskab ujuda, tal on ümber päästevest, mis teda igal juhul vee peal hoiab. Paadikeres olevate ujuskehade tõttu on aga „Optimist“ praktiliselt uppumatu.

Harva läheb „Optimist“ täiesti kummuli, s. o. põhjaga ülespoole. Läheb paat ainult küljeli, saame üsna kergesti masti pesast välja tõmmata. Õnnestub see, püüame paadi uuesti püsti ajada. Loomulikult on paadikeres siis vett. Vee loobime auskri või kopsikuga, kui need ümbermineku ajal kaotsi ei läinud, välja. On paat veest tühjenud ja puri koos peelttega ligidal (masti eraldamisel kerest on otstarbekas soodi ots ümber piidalaua siduda – see väldib purje ujumise paadist kaugemale), võime proovida masti koos purjega uuesti püsti panna ja purjetamist jätkata.

Algajal purjetajal on seda muidugi raskem teha. Seejärel on soovitatav, et ta abi tulekuni ümberlänud paadilt ei lahkuks ega minemaujuvaid paadiosi (svert, aer, ausker jm.) püüdma ei hakkaks.

UMBERMINEKU KORRAL EI TOHI OMA PAADIST EEMALE UJUDA – sel juhul võivad appiruttajad leida küll ümberlänud paadi, ujuja aga „kahe silma vahele“ jätta.

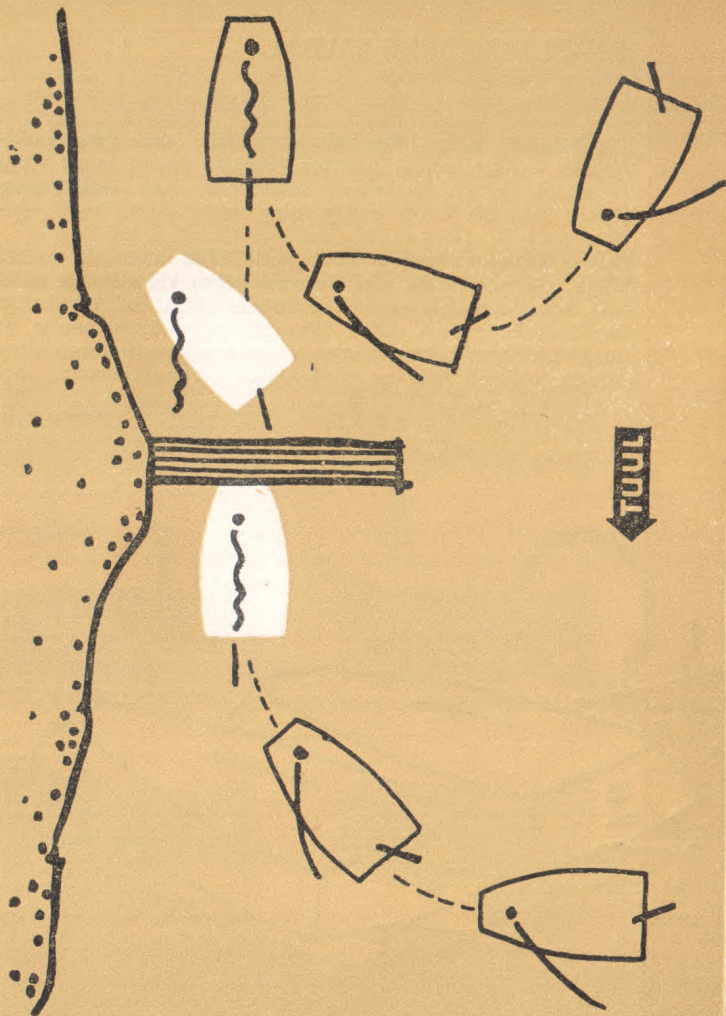
PÖÖRDUME TAGASI KALDALE

Vale tegutsemise tõttu võime kergesti paati vigastada ning muuta ta isegi kasutamiskõlbmatuks. Seepärast nõuab õige tagasipöördumine kaldale õppimist nagu purjetamini. Roolimehe tegevus on sellest, kas ta sõidab paadiga kalda või paadisilla äärde.

Kohtades, KUS PAADISILD PUUDUB ja kaldaäärses vees pole kive ega muid takistusi, saab „Optimisti“ kalda äärde juhtida olenemata kursist tuule suhtes. Madalasse vette jõudes võib aga svert põhja kinni jääda, mispärast tuleb see õigeaegselt välja tõmmata. Peab arvesse võtma, et kui põhja on maabumiskohal laugjas, takerdub ka roolileht põhja ning võib suure hooga sõitmisel viga saada. Kõige ohutumalt saame kaldale, kui tõstame maabumiskoha lähedal masti koos purjega maha ja asetame ta pikali paati, tõmbame sverti välja, võtame ära rooli ja aerutame siis oma „Optimisti“ täpselt soovitud kohas kaldale.

PAADISILLA ÄÄRDE SÕITMINE on veidi keerulisem, siin tuleb lähenemiseks valida võimalikult tihttuule-kurss, et oleks võimalik soodi järeleandmisega või vastutuult pööramisega paadi käiku õigel ajal pidurdada. Meisterlik on niisugune silla äärde sõitmine, kui paadi nina jõuab sillast nii kaugemale, et sellest võib käega kinni võtta, paadi käik aga on samaks ajaks täielikult pidurdatud.

Puhub tuul veekogult risti silla suunaga ja sillale lähenemine saab toimuda ainult taganttuules, tuleb puri maha võtta ja talitada nii nagu sõidul madala kalda äärde. On roolimees aga juba vilunud, võib ta silduda ka parempoolsel joonisel näidatud manöövrit kasutades, kuid suure ettevaatusega, et paati mitte lõhkuda.



PAADI HOIDMINE KALDAL

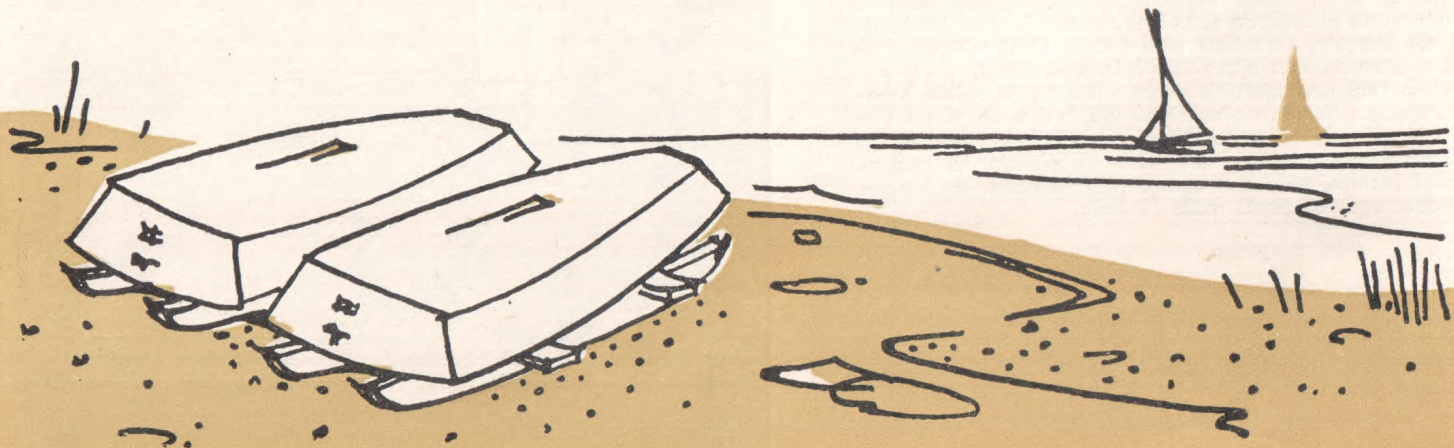
„Optimist“ pole mõeldud kogu aeg vee peal hoidmiseks – purjetamast naastes tõstame paadi veest välja ja seame korda ta kaldal seismiseks. Hea hooldamise juures pikeneb tema eluiga ning väheneb remondivajadus.

Purjetamise vaheajaks võib puri jääda masti ja poomi külge. On puri sõidu ajal lainepritsmeist või vihmast märjaks saanud, tuleb see enne seismajätmist puhtas kohas hoolikalt kuivatada. Alles siis võib selle koos peelte ja purjeliistudega kokku panna ning soodiga ümbert kinni siduda. Märjalt kokkupanud puuvillane puri, samuti soot

ja soriliinid kattuvad kiiresti hallituslaiukudega ja riknevad sel juhul kergesti.

Paadikere puhastame sõidu ajal sinna sattunud mustusest, jalgadega paati kantud liivast jne., peseme ja kuivatame lapi või käsnaaga täiesti kuivaks. Paadikeret ei tohi mingil juhul pikemaks ajaks seisma jätta põhjaga vastu maad ega ka päikesekiirte mõju alla põhjaga ülespoole. Kõige parem koht paadi hoidmiseks on muidugi paadikuur. See võimalus on aga vähestel, seepärast valmistame paadile vasakpoolsel alumisel joonisel näidatud kelgu ja katame kere seismise ajaks kattega. Sama kelguga on hõlpus „Optimisti“ ka transportida. Kelgu puudumisel võib paadikere hoida 20–30 sm kõrgustel pukkidel.

Kõik teised purjeka komplekti kuuluvad esemed nõuavad samasugust hooldamist nagu keregi.



PISUT TAGLASE- TÖÖDEST



Purjejahtidel kasutatakse mitmesuguse jämedusega ja erinevast materjalist köisi. Olevalt materjalist kutsutakse neid kanepi-, lina-, puuvilla-, manilla-, sisal- jne. köiteks. Tehiskiududest valmistatakse tugevat kaproonkõit. „Merekeeles“ kutsutakse igasuguseid köisi tavaliselt OTSTEKS. Väiksema läbimöö-

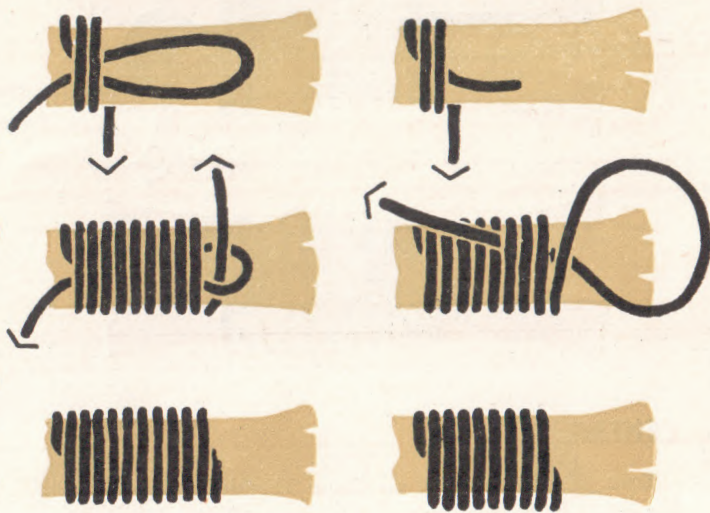
duga, s. o. peenemat kõit nimetatakse LIINIKS („Optimisti“ soot ja soriliinid), jämedamat kõit aga TROSSIKS.

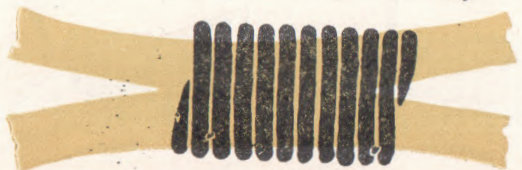
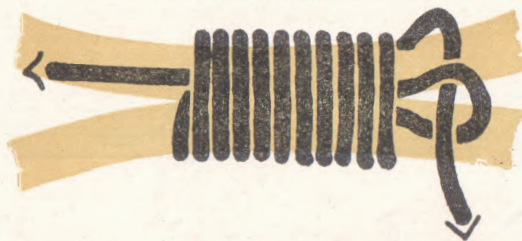
Kõiki töid köitega kutsutakse TAGLASETÖÖDEKS ja mitmeid neist peab tundma õppima ka „Optimistil“ purjetaja.

MARGID

Et kõie ots lahti ei hargneks ning inetuks „lehmabaks“ ei muutuks, pannakse kõie otsale purjeniidist MARK. Tööd ennast kutsutakse MARKIMISEKS.

Joonisel on näidatud lihtmark ja isepingutuv mark.





PENTSEL

Kaht paralleelset köit on lihtne ühendada pentsli abil (vt. joonis ülal). Samal viisil võib teha ka õud priida hoi-aetropi otstesse (vt. joonis lk. 7).



SÖLMED

1. **Kalamehesõlm.** Kalamehesõlme kasutatakse kahe umbes sama jämedusega otsa kokkusidumiseks. Tuleb silmas pidada, et pinge all ja märjaks saades tõmbub see sõlm tugevasti kokku.

2. **Rehvisõlm** on sarnane kalamehesõlmega, ainult seda saab ärapööratud otsast tõmmates kiiresti lahti päästa.

Kasutatakse rehvipaelte sidumisel (kui need on purje küljes olemas). Rehvisõlmega võib purje masti ja poomi külge siduda, nagu on näidatud lk. 6 (III).



2A



2B

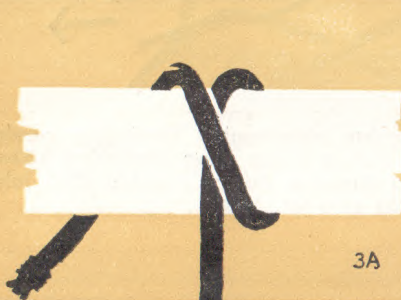
3. **Veblingsõlm** on üks kõige kindlamaid, isepingutuvaid sõlmi.

Veblingsõlmega kinnitame „Optimisti“ soodi poomi külge.

4. **Paadisõlm**. Kui tekib vajadus „Optimisti“ pukseerida, kinnitame pukseerimiseks kasutatava kõie paadisõlmega piidalaua ümber.



4



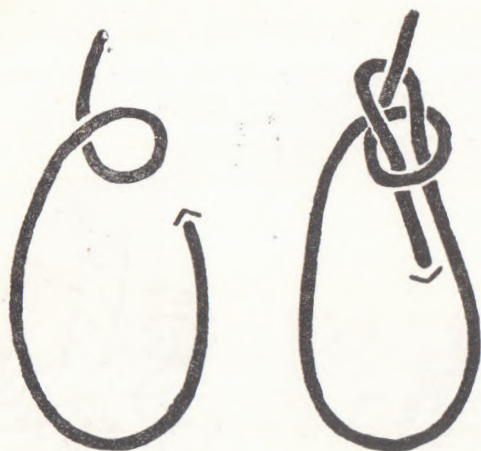
3A



3B

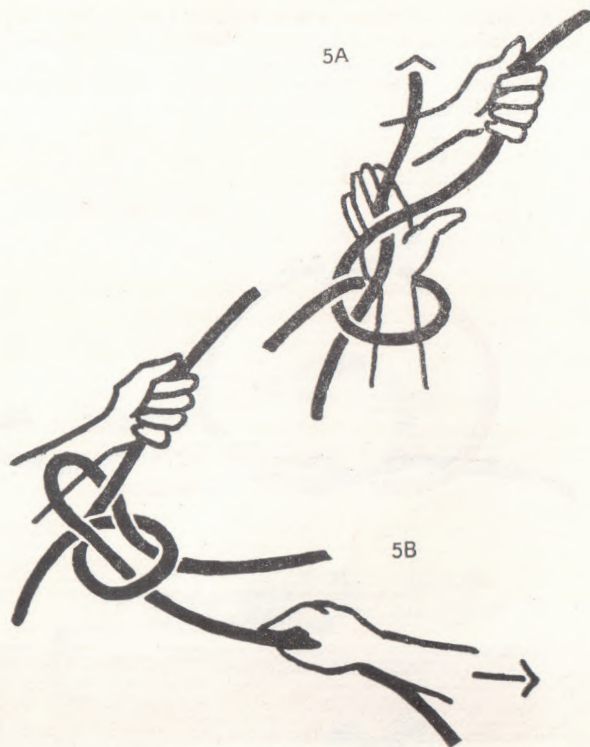


3C



5A

5B



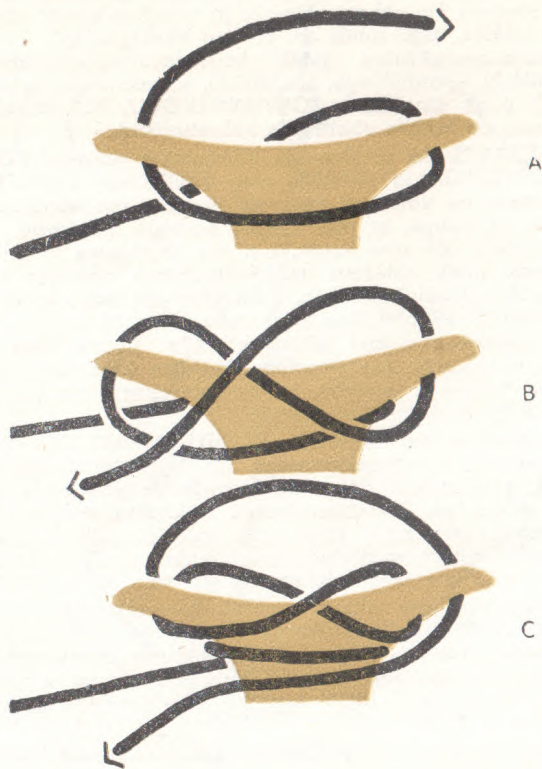
5A

5B



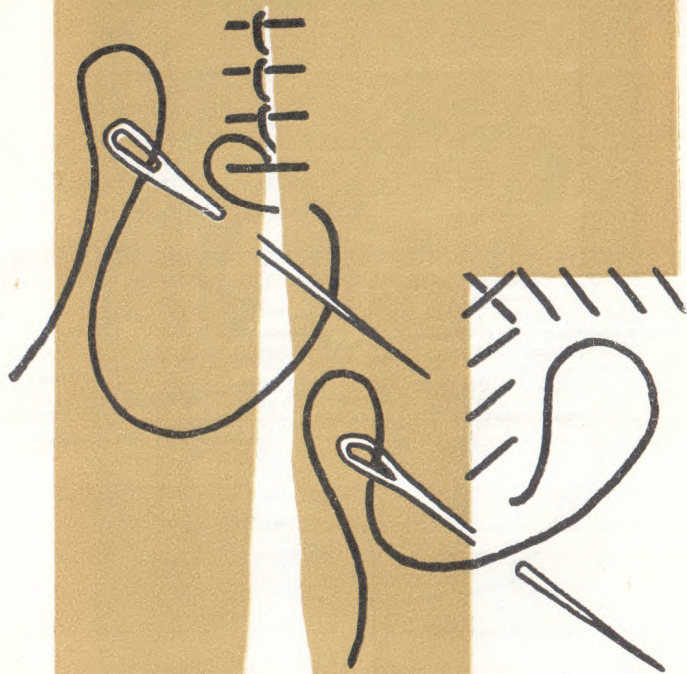
5. Paalisõlm ei jookse pingutamisel kinni. Üle parda kukkunut, kes oskab endale ümber rinna paalisõlme köita, on kerge veest välja tõmmata. See sõlm sobib hästi jahti kinnitusotsa sidumiseks silla vm. külge.

OTSA KINNITAMINE KNAAPI



PURJE PARANDAMINE KÄSIOMBLUSEGA

Purje rebenemisel tuleb osata seda kohe parandada nõela ja purjeniidiga ning vajaduse korral paik peale õmmelda. Paiga servade narmendamise vältimiseks keeratakse selle servad kahekorra.



„OPTIMISTID” LÄHEVAD VÖISTLEMA



Kui noor purjetaja oskab juba paati juhtida, tekib tal peatselt huvi võistleva hakata. VÖISTLEMISEKS TULEB PAAT HOOLIKALT ÜLE KONTROLLIDA JA HÄSTI KORDA TEHA. Tingimata on vaja paadi põhi väljastpoolt lihvida nii siledaks kui vähegi võimalik ja vajaduse korral värvida või lakkida. Eriti tähtis on, et puri hästi „istuks“.

Purjespordivõistlusi juhib korraldava organisatsiooni (jahtklubi, spordiühingu, spordiliidu, pionieriorganisatsiooni jne.) poolt kinnitatud KOHTUNIKEKOGU. Kohtunikekogu otsused on kõigile võistlejatele kohustuslikud.

DISTANTS ehk võistlusrada tähistatakse veekogul PÕÖR-DETAHISTEGA ja STARDI- ning FINIŠILIINI TÄHISTEGA. Tähisteks on väikesed poid või ujukid, mis varustatakse varda ja lipuga, et nad oleksid paremini nähtavad.

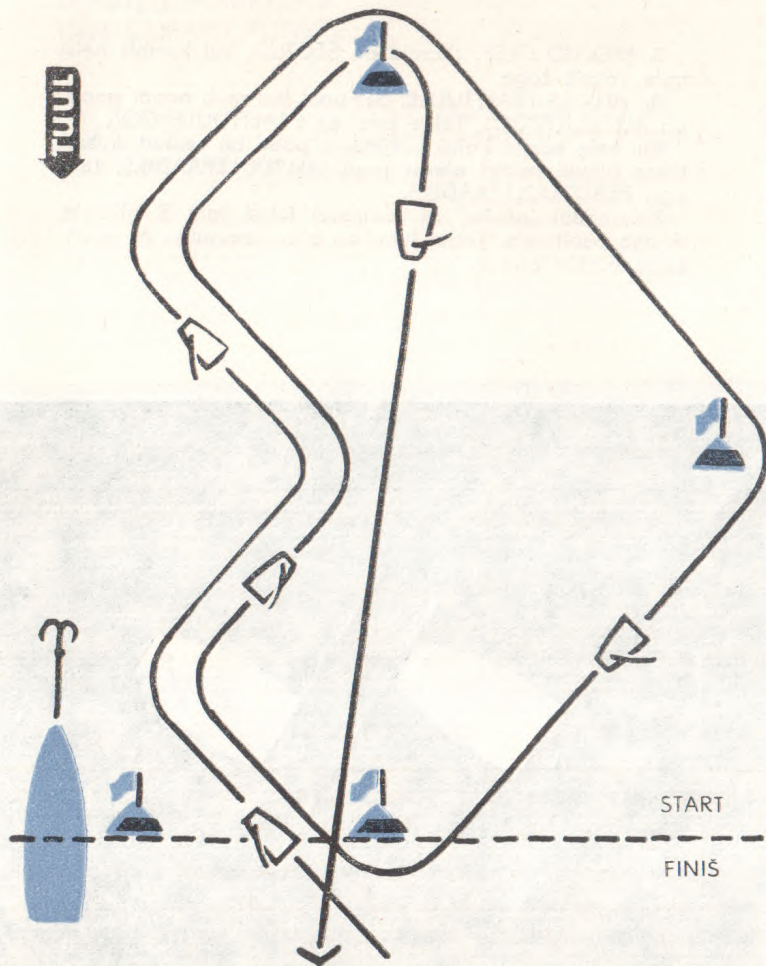
Distanti läbimise korda, s. t. mis järjekorras ja millises suunas tuleb tähistest mööduda, peab võistleja enne väljasõitu kindlalt teadma. Kohtunikekogu poolt koostatud DISTANTSI SKEEMI järgi saab selle hõlpsasti selgeks.

Purjetamisvõistlustel püütakse välja panna alati niisugune distants, kus stardiliini läbitakse võimalust mööda vastu tuult, s. t. loovides, ja loovimiskursse oleks pikemalt kui kül- ja taganttuule-kursse.

Kohtunikekogu tegutseb VÖISTLUSMÄÄRUSTE alusel. Purjespordi võistlusmäärustega on kehtestatud võistluste kord, kasutatavad signaalid, teendmine võistlevate paatide vahel jm. Võistlusmäärused trükitakse tavaliselt eriväljaannetena, mille järgi saab neid põhjalikult tundma õppida. Allpool on püütud algajat purjetajat lühidalt tutvustada määruste kõige olulisemate mõistete ja punktidega.

Enne võistluste algust avaldab kohtunikekogu kirjaliku VÖISTLUSKAVA. Võistluskavas tuuakse ära kõik vajalikud andmed võistluste kohta: võistlusmääruste täiendused (kui neid rakendatakse), distantsi kirjeldus, signaalid, stardid, stardi- ja finišiliini kirjeldus, võistlustulemuste arvestamise kord jm.

Ilma võistluskava põhjalikult tundmata pole võimalik edukalt võistelda.



START

Kui võistluskavas pole täiendavaid juhtnõure, antakse startimisel järgmised signaalid:

1. Eelsignaali – 10 minutit enne võistluskavas ettenähtud stardimomenti. Kohtunike-laeval tõstetakse masti startiva klassi klassilipp (selle kirjeldus on võistluskavas) ja antakse helisignaali.

2. Ettevalmistussignaali – 5 minutit enne stardimomenti. Klassilipule lisaks tõstetakse veel lipp „Sinine Peeter“ (sinine lipp valge nelinurkse südamikuga) ja antakse helisignaali.

Ettevalmistussignaalist alates annavad paadid üksteisele teed võistlusmääruste järgi.

3. Stardisignaali – helisignaali täpselt 5 minutit pärast ettevalmistussignaali. Mõlemad lipud langetatakse.

Kuni stardisignaalinii võisid paadid purjetada nii ühel kui teisel pool stardiliini ja ka üle selle purjetada. Pärast stardisignaali peavad aga kõik võistlevad paadid ületama stardiliini tähistest vahelt **ESIMESE PÖÖRDETÄHISE SUUNAS**, s.t. peavad olema enne signaali teisel pool liini või sinna pöörduma ning alles siis liini õiges suunas ületama. Ületab paat liini enne stardisignaali, peab ta kohtunikelaevalt antava vastava signaali järgi tagasi pöörduma (ka see signaal on märgitud võistluskavas) ja alles siis uuesti startima. Tagasipöörduv paat peab õigesti startivale paadile alati teed andma.

MÕNED HÄDAVAJALIKUD MÕISTED

1. Paat LUHVAB, kui ta muudab kurssi tuule suhtes teravamaks, ja VALLAB, kui muudab seda tuule suhtes täiemaks.

Esimesel joonisel paat A luhvab, paat B vallab.

2. VABALT TAGA JA VABALT EES. Paat on teisest paadist VABALT TAGA, kui ta on tagapool teise paadi ahtri-joont. Teine paat on seejuures VABALT EES.

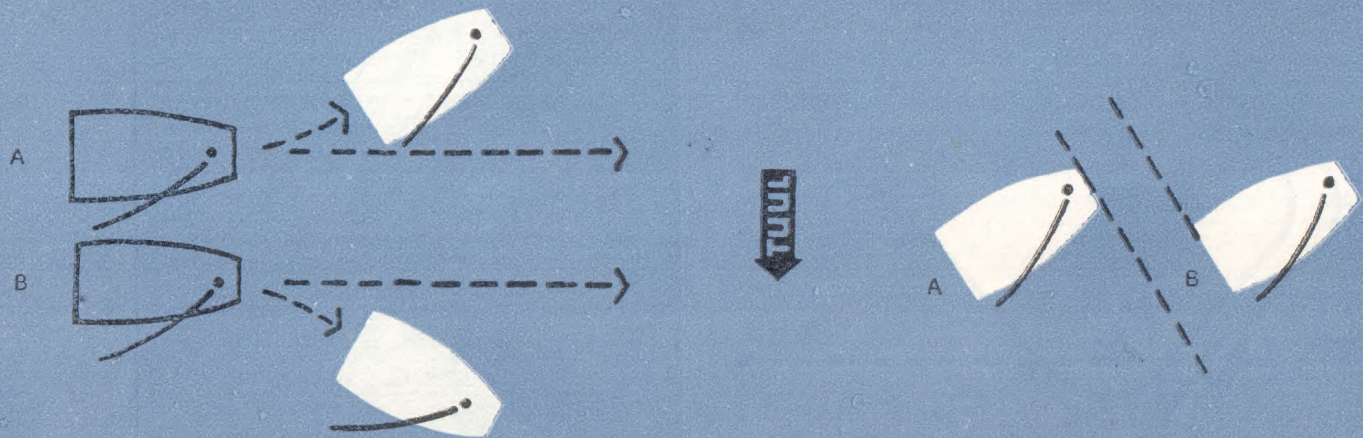
Teisel joonisel on jaht A vabalt taga, B – vabalt ees.

3. SEOTUD OLEK. Paadid on SEOTUD, kui kumbki neist pole vabalt taga.

4. ALL- JA PEALTTUULE. See pool, kus asub paadi poom, on ALLTUULEPOOL. Teine pool on PEALTTUULEPOOL.

Kui kaks samal halsil purjetavat paati on seotud, kutsutakse alltuulepool olevat paati ALLTUULEPAADIKS, teist aga PEALTTUULEPAADIKS.

Kolmandal joonisel on esimesel juhul jaht B alltuule, A aga pealtnuule. Teisel juhul on alltuulepaadiks A, pealtnuulepaadiks aga B.

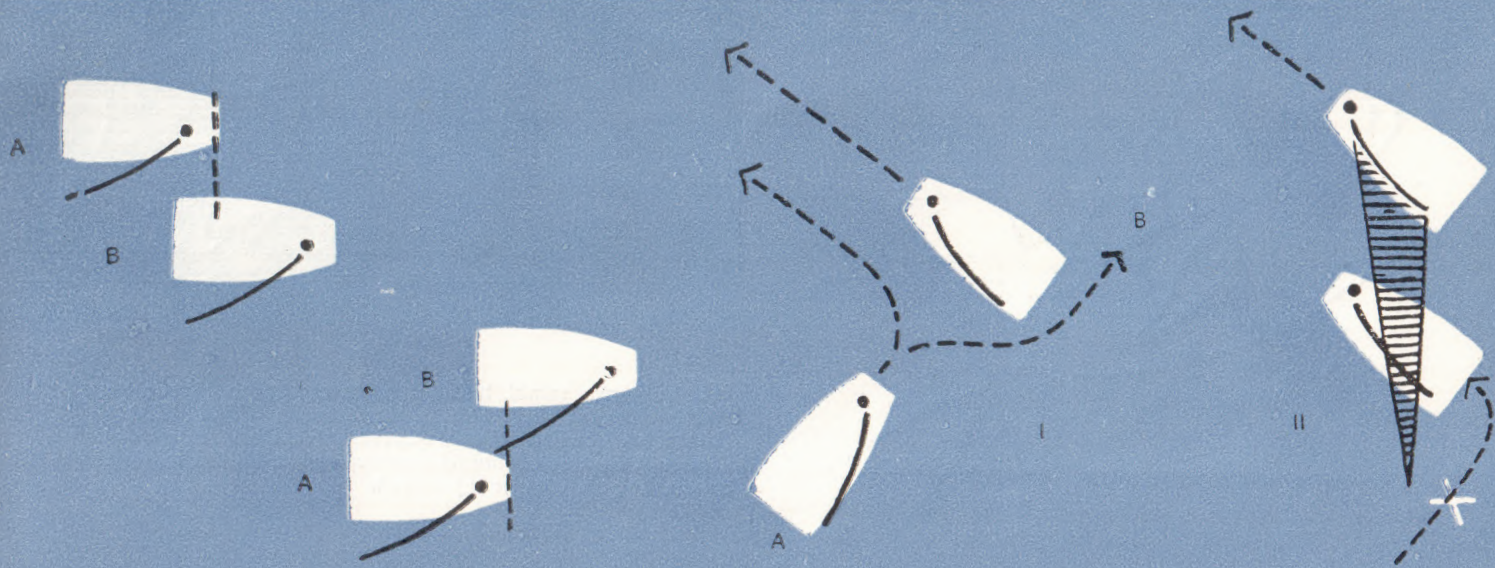


VOISTLUSMÄÄRUSTE TÄHTSAMAID PUNKTE

1. Paadi edasiliikumiseks tohib kasutada ainult tuule loomulikkude mõju purjele. Kõik muud vahendid, ka kätega aerutamine, on keelatud.

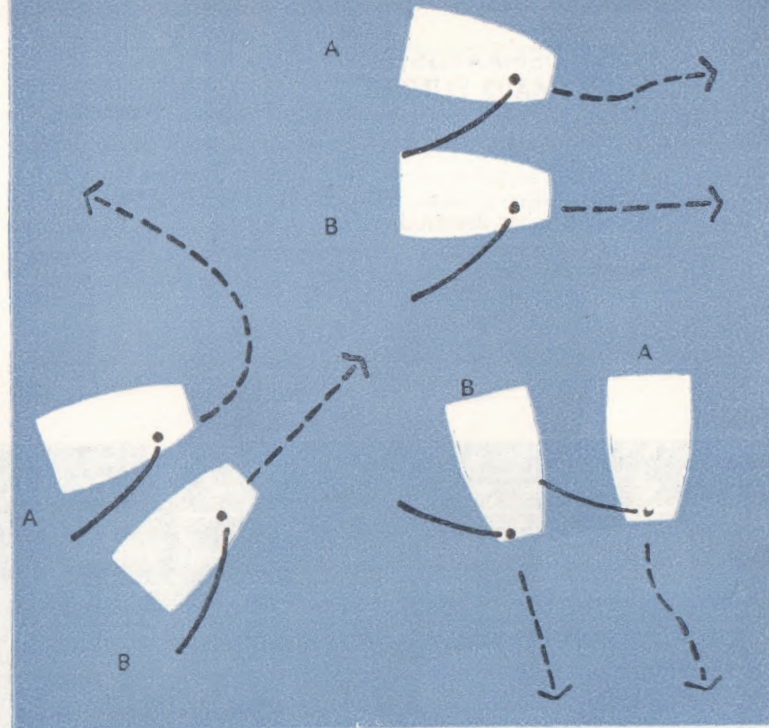
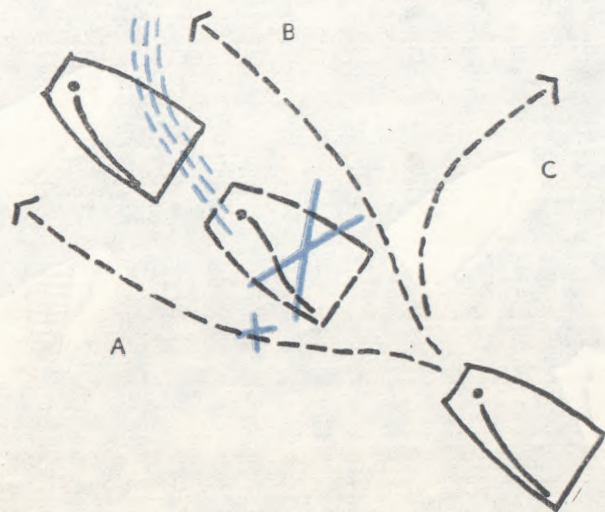
2. VASAKUL HALSIL PURJETAV PAAT PEAB TEED ANDMA PAREMAL HALSIL PURJETAVALE PAADILE.

Alumisel joonisel märgitud esimesel juhul annab vasakul halsil purjetav A pautimisega teed paremal halsil purjetavale B-le. Teisel juhul on A-l B ahtri tagant vaja läbi vallata (I). Igal juhul tuleb pärast pautimist vältida sattumist pealttuulepaadi „tuulevarju“, nagu näidatud joonisel (II).



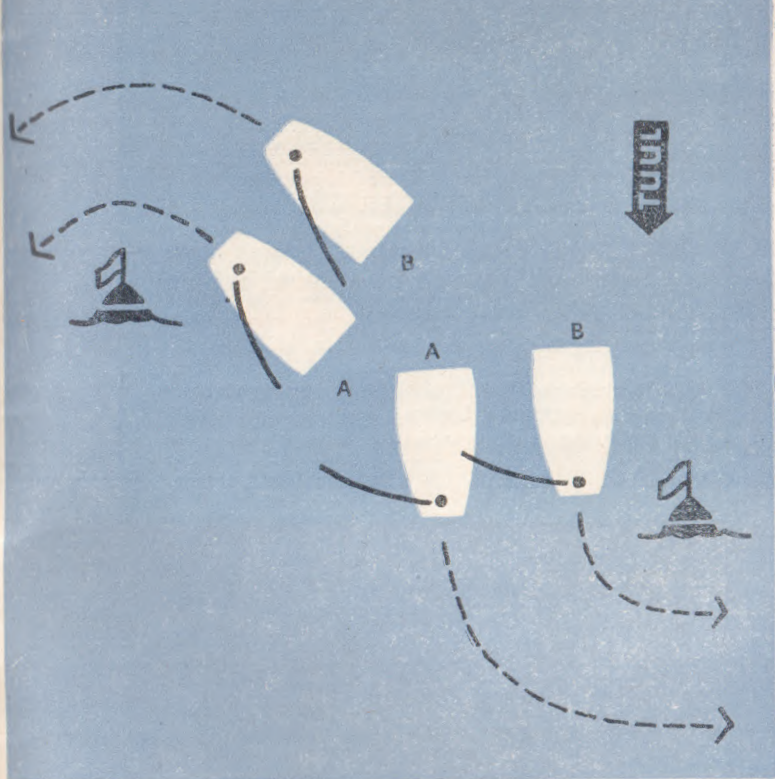
3. VABALT TAGA PURJETAV PAAT PEAB TEED ANDMA ANDMA VABALT EES PURJETAVALE PAADILE. See nõue kerkib üles siis, kui tagumine paat on kiirem ning hakkab eespool purjetavat paadist mööduma. Kuidas tuleb mööduval paadil toimida?

- Et mitte otsa sõita eespool purjetavale paadile, võib ta:
- vallata ja muutuda eesmisega alltuule seotuks. Seda aga ei tohi teha, sest siis satub ta „tuulevarju“ (nagu nägime eelmisel joonisel) ja jääb lihtsalt maha;
 - saab ta eespool purjetajaga võrreldes oma kurssi veidi teravamalt tuulde hoida, tuleb igal juhul mööduda pealttuule. Kahjulik on purjetada otse teise taga – seal saame eesmise paadi purjest segatud tuult ning jääme samuti maha;
 - paatida teisele halsile.



4. Kui kaks samal halsil purjetavat paati lähenevad teineteisele nii, et tekib kokkupõrkeoht, PEAB PEALTUULEPAAT TEED ANDMA ALLTUULEPAADILE.

Paat A on kõigil juhtudel pealttuulepaat. Kuidas ta teed annab, selgub ülemiselt jooniselt.



5. Kui samal halsil purjetavad paadid mööduvad seotud olekus pöördetähisest, PEAB VÄLIMINE PAAT SISEMISELE PAADILE RUUMI ANDMA.

TAGANTTUULES TÄHISELE JÖUDES PEAB VÄLIMINE PAAT SAMUTI TEED ANDMA sisemisele, hoolimata sellest, kas paadid on samal halsil või mitte.



6. Paat, mis möödumisel oma süü tõttu puudutab pöördetähist, peab võistlussõidu kohe katkestama ning distantsilt lahkuma.

7. KÕIK PAADID PEAVAD ABISTAMA IGAT OHUSOLEVAT LAEVA VÕI INIMEST. Paadijuht, kes seda ei tee, võidakse diskvalifitseerida.

FINIS

Sellest momendist alates, kui paat pärast distantši õiget läbimist jõuab viimase pöördetähise suunast finišiliinile, annavad kohtunikud valge-mustaruudulise lipu ja helisignaaliga (vilega) sellest märku. Pärast finišiliinilt lahkumist ei allu võistlev paat enam võistluste ajal kehtinud teeandmismäärustele. Siis astuvad jälle jõusse sellel veeal kehtivad üldised teeandmismäärused, nagu enne ettevalmistussignaali. Olenevalt olukorrast võidakse kohalikel veealadel üldiste teeandmismäärustena rakendada ka võistlusmääruste teeandmise paragrahve.





SISUKORD

SISSEJUHATUSEKS ISALE JA EMALE	3
ETTEVALMISTUSED PURJETAMISEKS	5
Mõni sõna riietusest	5
Seame paadi sõiduvalmis	6
Ohutusreeglid purjetamisel	9
Kust tuul puhub?	10
Vasak ja parem hals	11
Paadi kursid tuule suhtes	11
HAKKAME PURJETAMA	12
Purjetaja asukoht paadis	12
Roolimisest	13
Milleks on svert?	13
Purje asend tuule suhtes	14
Pautimine	14
Halssimine	15
Loovimine	15
Umberminek	16
Pöördume tagasi kaldale	17
Paadi hoidmine kaldal	18
PISUT TAGLASETOODEST	19
Margid	19
Pentsel	20
Sõlmed	20
Otsa kinnitamine knaapi	23
Purje parandamine käsiõmblusega	23
„OPTIMISTID“ LÄHEVAD VOISTLEMA	24
Start	25
Mõned hädavajalikud mõisted	26
Võistlusmääruste tähtsamaid punkte	27
Finis	30
Paadi võime ehitada ise	Lisalehel
„Optimisti“ klassimäärsused	Lisalehel

Хейно Аугустович Куйвиыги. МАЛЫШ БУДЕТ ЯХТСМЕ-
НОМ. На эстонском языке. Оформление У. Росма. Изда-
тельство «Ээсти Раамат». Таллин, Пярнуское шоссе, 10.
Пярнуское шоссе, 10.

*

Toimetaja | E. Laping. | Kunstiline toimetaja H. Keigo.
Tehniline toimetaja H. Tüksammel. Korrektorid A. Kiho ja
E. Toots.

Laduda antud 17. XII 1965. Trükkida antud 12. VII 1966. Paber
62×90, 1/16. Trükipoognaid 2 + 1 lisaleht. Arvestuspoognaid 3,82.
Trükiarv 10 000. MB-06861. Tellimise nr. 3420. Trükikoda «Ühis-
elu», Tallinn, Pikk t. 40/42. Hind 32 kop. 6-9-2

